

Avgöranden från EG-domstolen — första kvartalet 1998

Av departementsrådet OLLE ABRAHAMSSON

Här redovisas i sammanfattning ett urval av de domar som EG-domstolen och förstainstansrätten meddelat under första kvartalet 1998.¹

Refererade avgöranden:

1. *Kalliope Schöning*. Fri rörlighet för arbetstagare. Icke-diskriminering. Kollektivavtal. Anställning inom offentlig sektor.
2. *Mannesmann*. Offentlig upphandling.
3. *Kommissionen mot Italien*. Återkrav av otillåtet statligt stöd.
4. *Dubois*. Skadeståndsansvar för institutionerna.
5. *Interporc (Hilton Beef)*. Allmänhetens tillgång till institutionernas handlingar.
6. *Tyskland mot kommissionen*. Procedurfel. Tillräcklig tid för medlemsstaternas granskning.
7. *Lisa Grant*. Likabehandling i arbetslivet. Diskriminering p. g. a. sexuell läggning.
8. *Molenaar*. Fri rörlighet för arbetstagare.
9. *Kommissionen mot Frankrike*. Underlåtenhet att införliva direktiv.
10. *Jules Dassy*. Skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av rörelse. Tvångslikvidation.
11. *Dietzinger*. Konsumentskydd. Hemförsäljningsdirektivet. Borgen.
12. *Anders Sjöberg (SL Buss)*. Vägtransporter. Undantag för företag som tillhandahåller offentliga tjänster.
13. *van der Wal*. Allmänhetens tillgång till institutionernas handlingar. Rätten till opartisk rättegång.

1. Kalliope Schöning-Kougebetopoulou mot Freie und Hansestadt Hamburg (dom 1998-01-15, mål C-15/96; plenum)

Målet gällde frågan om en bestämmelse i ett tyskt kollektivavtal för anställda inom den offentliga sektorn var förenlig med förbudet mot diskriminering av arbetstagare från andra medlemsstater, så som detta förbud kommer till uttryck i artikel 48 i EG-fördraget och i artikel 7.1 och 7.4 i förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet. Närmare bestämt avsågs om viss tids tjänstgöring som offentliganställd specialistläkare i en annan medlemsstat än Tyskland skulle beaktas vid beräkning av kvalifikationstid

¹ Beträffande principer för urval m. m., se redogörelsen för 1997 års avgöranden som var införd i SvJT 1998 s. 341 ff.

för placering i en högre löneklass, något som kollektivavtalet inte medgav. Kollektivavtalet föreskrev nämligen att placering i högre löneklass kunde ske först efter åtta års tjänstgöring, utan hänsyn till anställningsperioder inom ett jämförbart verksamhetsområde vilka tidigare fullgjorts inom den offentliga sektorn i en annan medlemsstat. EG-domstolen fann att den aktuella bestämmelsen i kollektivavtalet innefattade otillåten diskriminering av migrerande arbetstagare och att den inte heller — som Frankrike och Spanien hade hävdats — kunde rättfärdigas med hänsyn till särbestämmelsen för offentliganställning i artikel 48.4 i EG-fördraget. Vidare uttalade EG-domstolen att en diskriminerande bestämmelse av denna innebörd är ogiltig enligt artikel 7.4 i förordning 1612/68 oaktat den självbestämmanderätt som parterna har vid reglering av kollektivavtal. Det ålåg således den nationella domstolen — i detta fall arbetsdomstolen i Hamburg — att, utan att invänta att bestämmelsen i kollektivavtalet ändrades, tillämpa samma regler på den genom bestämmelsen diskriminerade arbetstagaren som gällde för andra arbetstagare. — Ett mål som anknyter till denna problematik avgjordes av EG-domstolen den 12 mars 1998, mål C-187/96, kommissionen mot Grekland.

2. Mannesmann Anlagenbau Austria AG m. fl. mot Strohal Rotationsdruck GesmbH (dom 1998-01-15, mål C-44/96; *plenum*)

I detta mål gjorde EG-domstolen flera uttalanden av stort intresse för dem som har att ta befattning med frågor om offentlig upphandling. Bland annat förtydligade EG-domstolen vissa nyckelbegrepp i direktiv 93/37/EEG om samordning av förfarandena vid tilldelning av offentliga upphandlingskontrakt för bygg- och anläggningsarbeten. Det gällde framför allt begreppet ”organ som lyder under offentlig rätt”, där EG-domstolen klargjorde vad som avses med att bedriva en verksamhet i ”syftet att tillgodose allmänna intressen som inte har industriell eller kommersiell karaktär”. På grund av upphandlingsreglernas detaljerade karaktär låter det sig här inte göra att mer utförligt redogöra för avgörandet. Ytterligare avgöranden som rör offentlig upphandling kan väntas inom kort, bl. a. i mål C-360/96, där generaladvokaten La Pergola föredrog sitt förslag till avgörande den 19 februari 1998.

3. Kommissionen mot Italien (dom 1998-01-29, mål C-280/95)

I detta mål bekräftade EG-domstolen giltigheten av ett kommissionsbeslut från år 1993, varigenom Italien med stöd av artiklarna 92 och 93 i EG-fördraget bland annat ålades att återkräva stöd som givits i form av skattekrediter till italienska vägtransportföretag. Stödet hade uppgått till 275 miljarder lire och berört 150.000

transportföretag och deras företrädare. Inför EG-domstolen bestred Italien inte längre att stödet varit otillåtet men gjorde gällande att det förelåg tekniska hinder mot att återkräva stödet, eftersom det förutsatte en mycket omfattande granskning som skulle ta så mycket resurser från den ordinarie kontrollverksamheten att skattesystemets funktion kunde ta skada. Vidare anförde Italien att skattekrediten lämnats mot bakgrund av då rådande allvarliga konflikter inom vägtransportsektorn, och att ett systematiskt återkrävande av krediten skulle innebära att konflikten skulle återuppträffa med än värre följder. EG-domstolen underkände båda invändningarna. Även om det skulle medföra administrativa svårigheter att återkräva stödet var detta inte tekniskt omöjligt. Vidare konstaterade EG-domstolen att kommissionen tidigt hade informerat den italienska regeringen om att systemet med skattekrediter eventuellt kunde strida mot EG-fördraget och att regeringen eventuellt kunde tvingas att återkräva krediten. EG-domstolen avslutade domskälen på följande vis: ”Att under dessa omständigheter medge att det föreligger hinder mot att återkräva krediten skulle motverka effektiviteten av gemenskapsrättens regler om statligt stöd, vilket inte kan tillåtas”.

4. Édouard Dubois et Fils mot rådet och kommissionen (dom 1998-01-29, mål T-113/96)

Förstainstansrätten ogillade i detta mål en talan som ett franskt tullombud hade väckt mot rådet och kommissionen med krav på över 112 miljoner franc som ersättning för skada som uppkommit för tullombudet genom tillkomsten av den inre marknaden. Tull- och skattegränsernas undanröjande hade inneburit att det inte längre fanns något underlag för verksamheten. Tullombudet hävdade att skadan skulle anses ha uppkommit inte till följd av Enhetsakten, varigenom den inre marknaden beslutats, utan genom att rådet och kommissionen underlåtit att vidta lämpliga kompensatoriska åtgärder. Förstainstansrätten konstaterade att den ifrågavarande artikeln i Enhetsakten [numera artikel 7a i EG-fördraget] var den direkta och avgörande orsaken till skadan. De åtgärder som vidtagits för genomförandet av artikeln utgjorde däremot ingen självständig orsak till skadan. Eftersom skadan alltså inte berodde på någon rättsakt som institutionerna hade beslutat kunde något strikt utomobligatoriskt skadestånd för dessa inte ifrågakomma. Efter ett utförligt resonemang om förutsättningarna för skadeståndsansvar på grund av culpöst beteende från institutionernas sida, varvid bland annat begreppen förvärvade rättigheter och berättigade förväntningar diskuterades, avisade förstainstansrätten också denna möjlighet. — Även om prejudikatvärdet av förstainstansrättens avgörande är begränsat, bör domen få bety-

delse inte bara för ett stort antal liknande tänkbara fall utan också i andra situationer när politiska beslut inom EU ändrar förutsättningarna för näringsidkare, exempelvis för sådana som bedriver verksamhet med valutaväxling.

5. Interporc Im- und Export GmbH mot kommissionen (dom 1998-02-06, mål T-124/96)

Målet gällde tillämpningen av kommissionens beslut 94/90/EKSG, EG, Euratom, om allmänhetens tillgång till kommissionens handlingar. (Motsvarande beslut antogs 1993 av rådet och 1997 av Europaparlamentet). Kommissionen hade avslagit en begäran från ett tyskt företag att få ta del av tio olika kategorier av handlingar rörande bland annat kontroll av import av nötkött (s. k. Hilton Beef). Som motivering till avslaget hade kommissionen åberopat att den enligt beslut 94/90 skall vägra att ge tillgång till sådana handlingar som om de sprids kan skada "skyddet för det allmänna samhällsintresset (rättsliga förfaranden)". Beträffande rättsaktens karaktär erinrade förstainstansrätten att den i *WWF, REG* 1997 s. II-313, slagit fast att beslut 94/90 ger upphov till rättigheter för enskilda, trots att beslutet till formen endast innefattar ett antal handlingsregler för kommissionens inre arbete (Se SvJT 1998 s. 342 f.). Förstainstansrätten uttalade vidare att en ansökan inte behöver vara motiverad och att de undantag från handlingsoffentlighet som anges i beslutet skall tolkas restriktivt. Kommissionen är skyldig att för varje handling som begärs utlämnad pröva om handlingens offentlighetsgörande, med anledning av de uppgifter handlingen innehåller, verkligen skulle kunna skada något av de intressen som anges i beslutet. Om kommissionen efter att ha gjort en sådan prövning vägrar att lämna ut handlingen skall avslagsbeslutet vara motiverat i enlighet med artikel 190 i EG-fördraget. Förstainstansrätten erinrade härvid om att enligt fast rättspraxis skall det av en sådan motivering klart och otvetydigt framgå hur vederbörande gemenskapsorgan har resonerat, så att berörda personer kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att gemenskapsdomstolarna ges möjlighet att utöva sin kontroll. I det aktuella målet innehöll kommissionens avslagsbeslut endast ett påstående om att undantaget rörande skyddet för det allmänna samhällsintresset (rättsliga förfaranden) var tillämpligt. Beslutet innehöll inte någon förklaring ens avseende de olika kategorierna av handlingar som gjorde det möjligt att kontrollera om samtliga begärda handlingar verkligen omfattades av det åberopade undantaget. Förstainstansrätten fann således att kommissionen hade lämnat en otillräcklig motivering och undanröjde på den grunden kommissionens beslut att vägra lämna ut handlingarna. Slutligen förklarade förstainstansrätten att den inte kunde pröva ett yrkande

från sökanden om att domstolen skulle fastställa att kommissionen inte genom att åberopa nya skäl skulle ha möjlighet att ännu en gång vägra lämna ut handlingarna. Bifall till ett sådant yrkande skulle nämligen i sak innebära att domstolen riktade ett föreläggande till kommissionen, något som går utöver gemenskapsdomstolarnas behörighet att enligt artikel 173 i EG-fördraget ogiltigförklara institutionernas rättsakter.

6. Tyskland mot kommissionen (dom 1998-02-10, mål C-263/95; plenum)

Detta mål rörde frågan om kommissionens skyldighet att iakttä föreskrivna formkrav i förhållande till medlemsstaterna. Tyskland hade begärt att EG-domstolen skulle ogiltigförklara ett kommissionsbeslut om genomförande av rådets direktiv 89/106/EEG om byggprodukter. Som grund angavs bland annat att kommissionen inte inom rätt tid hade sänt sitt slutliga förslag till beslut till den ständiga byggkommitté med företrädare för medlemsstaterna som skall finnas enligt rådsdirektivet. Förslaget hade i tysk version kommit de tyska medlemmarna till handa 19 dagar innan beslut skulle fattas i byggkommittén, trots att kommitténs arbetsordning föreskriver en frist på 20 dagar. Kommissionen medgav förseringen men invände att det slutliga förslaget inte på någon för Tyskland betydelsefull punkt avvek från tidigare förslag och att samtliga delegationer hade fått det slutliga förslaget på engelska inom den föreskrivna fristen. Formfelet var enligt kommissionens uppfattning minimalt och saknade inverkan på samtalen och omröstningen i kommittén. Vidare menade kommissionen att det var orimligt av Tyskland att, som skett, först dagen före omröstningen påpeka felet och begära att omröstningen skulle skjutas upp. EG-domstolen konstaterade att det inte fanns någon laglig möjlighet att förkorta avsändarfristen på 20 dagar och att en brist i det avseendet inte kunde avhjälpas genom tillgång till versioner avfattade på andra språk än respektive delegations eget. Bland annat dessa förhållanden visade enligt EG-domstolen ”med tillräcklig tydlighet att medlemsstaterna skall tillräknas den tid som är nödvändig för att studera dessa handlingar som kan vara synnerligen invecklade, kräva att talrika kontakter och samtal äger rum mellan olika förvaltningar, samt att experter på olika områden eller även branschorganisationer rådfrågas”. EG-domstolen fann därför att kommissionen åsidosatt väsentliga föreskrifter och att det kritiserade beslutet var ogiltigt.

7. Lisa Jacqueline Grant mot South-West Trains Ltd (dom 1998-02-17, mål C-249/96; plenum)

I detta mål fastslog EG-domstolen att gemenskapsrätten för närvarande inte omfattar frågor om diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning. Ett järnvägsbolag i England hade vägrat en kvinnlig anställd, Lisa Grant, att få en reseförmån för en sambo av samma kön. Arbetsgivaren hade motiverat sitt avslag med att beträffande ogifta anställda kunde reseförmåner beviljas endast för en partner av motsatt kön. En brittisk domstol underställde EG-domstolen frågan om arbetsgivarens beslut var förenligt med artikel 119 i EG-fördraget och direktiv 75/117/EEG om lika lön för män och kvinnor. Storbritannien, Frankrike och kommissionen gjorde gällande att så var fallet. EG-domstolen kom till samma slutsats och angav därvid en enkel grundmotivering: eftersom arbetsgivarens villkor för reseförmåner tillämpas lika för manliga och kvinnliga anställda går det inte att hävda att de anställda diskrimineras direkt på grund av att de tillhör ett visst kön. Gemenskapsrätten innefattar på dess nuvarande utvecklingsstadium ingen skyldighet för arbetsgivare att behandla anställda som har ett stadigvarande förhållande med en person av samma kön på samma sätt som en anställd som är gift eller som har ett förhållande med en person av motsatt kön. Behörigheten att lagstifta på detta område tillkommer medlemsstaterna. EG-domstolen noterade emellertid att artikel 6a i Amsterdamfördraget, som ännu ej trätt i kraft, ger rådet behörighet att vidta nödvändiga åtgärder för att undanröja olika former av diskriminering, däribland diskriminering på grund av sexuell läggning. Det kan tilläggas att EG-domstolen uttryckligen avvisade jämförelsen med utgången i målet *P mot S och Cornwall County*, REG 1996, s. I-2143, där domstolen fann att det utgjorde otillåten könsdiskriminering att säga upp en anställd på skäl som hörde samman med vederbörandes könsbyte. Det kan vidare tilläggas att domen i Lisa Grant-målet gick emot ett yttrande av generaladvokaten Elmer, som hade funnit att arbetsgivarens system för reseförmåner utgjorde könsdiskriminering enligt artikel 119 i EG-fördraget. Flera mål med anknytning till frågeställningarna i Lisa Grant-målet är för närvarande anhängiga i EG-domstolen och förstainstansrätten, bland annat ett som avser möjligheten att som registrerad partner erhålla samma anställningsförmåner vid tjänstgöring i EU:s institutioner som gifta tjänstemän.

8. Manfred Molenaar, Barbara Fath-Molenaar mot Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg (dom 1998-03-05, mål C-160/96; plenum)

Målet gällde tolkningen av EG-fördragets förbud mot diskriminering av arbetstagare på grund av nationalitet och förordning

(EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen. Bakgrunden var att en holländsk medborgare, som tillsammans med sin tyska hustru arbetade i Tyskland men bodde i Frankrike, var ålagda att betala avgift till det tyska vårdförsäkringssystemet samtidigt som de av tyska myndigheter hade fått besked att de inte var berättigade till ersättning från vårdförsäkringen så länge som de bodde i Frankrike. Makarna väckte talan vid en tysk domstol med yrkande att det skulle fastställas att de inte var skyldiga att betala avgift eftersom de inte hade rätt till ersättning. Vid EG-domstolen kom diskussionen att till stor del kretsa kring frågan om ersättning från den aktuella försäkringen utgjorde "förmån vid sjukdom" och om den i så fall utgjorde "kontantförmån", allt enligt den terminologi som används i förordning 1408/71. Det finns inte här förutsättningar att gå närmare in på denna diskussion, utan det skall endast nämnas att EG-domstolen ansåg att båda kriterierna var uppfyllda. I det förra fallet överensstämde detta med vad den svenska regeringen hade hävdat men inte i det senare. Sedan EG-domstolen väl gjort dessa bedömningar konstaterade den att nationella bestämmelser som förbjuder utbetalning av "kontantförmåner" i bosättningsstaten strider mot förordningen. Å andra sidan har den som bor i en annan stat än där han arbetar inte rätt att undantas från skyldigheten att betala avgifter till vårdförsäkringssystemet. EG-domstolen menade med andra ord att det är betydelsefullt var arbetstagaren är bosatt när avgiften utkrävs. Det avgörande är hur situationen ser ut den dag rätten till ersättning görs gällande. Om avgiftsbefrielse medgavs skulle det dessutom innebära att de anslutna behandlades olika beroende på om de är bosatta eller inte i den stat som svarar för försäkringen. Att låta den anställde välja om han skall vara befriad eller inte skulle få till konsekvens att han ombads att i förväg ge avkall på rätten att utnyttja det system som inrättats genom förordning 1408/71, något som enligt EG-domstolen kunde följa varken av förordningen eller av artikel 6 och artikel 48.2 i EG-fördraget.

9. Kommissionen mot Frankrike (dom 1998-03-05, mål C-175/97)

Kommissionen hade väckt talan mot Frankrike för underlåtenhet att inom rätt tid införliva direktiv 93/89/EEG om skatter på tunga lastfordon m. m. (det s. k. Eurovignettedirektivet). Detta direktiv hade för övrigt tidigare på talan av Europaparlamentet ogiltigförklarats av EG-domstolen, REG 1995, s. I-1827, varvid domstolen dock hade förklarat att dess verkningar skulle bestå till dess rådet antagit nya bestämmelser, något som ännu inte har skett. Frankrike anförde till sitt försvar att direktivet inte kunnat

införlivas på grund av svårigheterna inom godstransportsektorn, som bland annat berodde på att denna sektor hade minskat i storlek och på att företagens arbetsgivaravgifter hade ökat till följd av olika åtgärder som vidtagits för att förbättra arbetstagarnas arbetsvillkor. Ett införlivande av direktivet skulle enligt Frankrike riskera att förvärra den svåra sociala oron inom vägtransportsektorn och äventyra en verksamhet som är av grundläggande betydelse för den inhemska ekonomin. På närmare angivna skäl menade Frankrike vidare att förseningen med att införliva direktivet inte hade orsakat någon betydande snedvridning av konkurrensförhållandena. EG-domstolen förkastade samtliga de argument som Frankrike hade framfört. EG-domstolen erinrade, bland annat med hänvisning till ett avgörande den 9 december 1997 i mål C-265/95 varigenom Frankrike fällts för fördragsbrott trots att Frankrike även i det målet till sitt försvar åberopat risken för social oro på arbetsmarknaden (se SvJT 1998 s. 355 f.), att enligt fast rättspraxis kan farhågan för interna svårigheter inte motivera att en medlemsstat underlåter att tillämpa gemenskapsrätten på rätt sätt. Vidare saknade det för bedömningen betydelse om underlåtenheten att införliva direktivet hade varit till skada för andra medlemsstater. EG-domstolen biföll således kommissionens talan och fastställde att Frankrike hade gjort sig skyldig till fördragsbrott.

10. Jules Dethier Équipement SA mot Jules Dassy, Sovam SPRL, i likvidation (dom 1998-03-12, mål C-319/94)

Målet gällde tillämpningen av direktiv 77/187/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter. Den första frågan EG-domstolen hade att besvara var om direktivet är tillämpligt vid överlåtelse av ett företag som är i tvångslikvidation. Härvid hänvisade EG-domstolen till *Abels*, REG 1985, s. 469, där domstolen slog fast att direktivet inte är tillämpligt då överlåtelse sker inom ramen för ett konkursförfarande. I det aktuella målet konstaterade EG-domstolen att förhållandena vid tvångslikvidation — enligt förfarandet i Belgien — skilde sig från förhållandena vid konkurs och att de båda förfarandena hade olika syften. EG-domstolen pekade i det sammanhanget på att företaget i det aktuella fallet självt — genom likvidatorn som fick anses utgöra ett bolagsorgan — kunde fortsätta driften under tvångslikvidationen och att verksamheten var säkerställd om företaget slutligen överläts. Det fanns därför inte ett motsvarande motiv som vid konkurs för att beröva arbetstagarna deras rättigheter enligt direktivet. EG-domstolen ansåg alltså att direktivet är tillämpligt på en överlåtelse av ett företag i tvångslikvidation när företaget fortsätter drif-

ten. Härfter gick EG-domstolen över till frågan om rätten att enligt artikel 4.1 i direktivet säga upp arbetstagare av ekonomiska, tekniska eller organisatoriska skäl tillkommer förvärvaren ensam eller om även överlåtaren har en sådan rätt. EG-domstolen konstaterade att artikel 4.1 tillförsäkrar arbetstagarna ett skydd mot en uppsägning som motiveras enbart av överlåtelsen. Detta skydd gäller i förhållande till såväl överlåtaren som förvärvaren. Det innebär emellertid också att både överlåtaren och förvärvaren har rätt att säga upp arbetstagare av ekonomiska, tekniska eller organisatoriska skäl. EG-domstolen hänvisade vidare till att den i tidigare avgöranden förklarat att arbetstagare som sagts upp före överlåtelsen i strid mot artikel 4.1 skall anses vara anställda i företaget vid tidpunkten för överlåtelsen, och att således arbetsgivarens skyldigheter mot dessa arbetstagare fullt ut överförs från överlåtaren till förvärvaren. Arbetstagare som sagts upp av överlåtaren på ett rättsstridigt sätt kort tid före överlåtelsen kan i enlighet härmed gentemot förvärvaren hävda att uppsägningen är ogiltig. — Domen i detta mål var en i en lång rad avgöranden, varigenom EG-domstolen utvecklat tolkningen av direktivet om skydd för löntagarnas rättigheter vid överlåtelse av verksamheten (jfr SvJT 1998 s. 343).

11. Bayerische Hypotheken- und Wechselbank AG mot Edgar Dietzinger (dom 1998-03-17, mål C-45/96)

Detta mål gällde tillämpligheten av direktiv 85/577/EEG för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler (det s. k. hemförsäljningsdirektivet). Bakgrunden var att en tysk man, vars far drev en byggfirma, hemma hos sina föräldrar och i närvaro av en banktjänsteman hade tecknat en borgen för föräldrarnas förpliktelser gentemot banken. Mannen informerades inte om sin hävningsrätt på sätt föreskrivs i direktivet. Sedan banken stämt mannen med begäran att han skulle infria borgensåtagandet blev EG-domstolen tillfrågad om en borgensförbindelse som ingåtts av en enskild person, som inte uppträder i sin näringsverksamhet eller inom sitt yrkesområde, omfattas av direktivets tillämpningsområde. Kommissionen ansåg att direktivet var tillämpligt. EG-domstolen anmärkte att tillämpningsområdet i och för sig inte var begränsat med avseende på typen av varor och tjänster som avtalet rör, förutsatt att varorna och tjänsterna är avsedda för privat konsumtion. Med hänsyn till direktivets ordalydelse rörande dess tillämpning (artikel 1) och till borgensåtagandets subsidiära karaktär ansåg emellertid EG-domstolen att den enda form av borgen som omfattas av direktivet är ett borgensåtagande genom vilket en konsument vid hemförsäljning ingått avtal med en näringsidkare för att från denne erhålla varor eller tjänster. EG-domstolens slut-

sats och svar på den nationella domstolens fråga blev därför att ett borgensåtagande inte omfattas av direktivet, om åtagandet avser en annan persons skuld som denne har iklätt sig i sin näringsverksamhet eller inom sitt yrkesområde.

12. Anders Sjöberg (dom 1998-03-17, mål C-387/96)

Målet gällde tolkningen av förordning (EEG) nr 3820/85 om harmonisering av viss social lagstiftning om vägtransporter. Sjöberg, som var verkställande direktör i SL Buss AB, hade av Norrtälje tingsrätt dömts till böter för brott mot bland annat förordningens föreskrift om skyldighet för förare att medföra utdrag ur tjänstgöringslistan. Sjöberg överklagade domen till Svea hovrätt med påstående att SL Buss AB:s fordon är undantagna från förordningens tillämpningsområde. Han hänvisade till att enligt artikel 13 medges undantag från förordningens föreskrifter för fordon som används av myndigheter för att tillhandahålla offentliga tjänster som inte konkurrerar med utövare av yrkesmässig trafik. Åklagaren invände att SL Buss AB var ett bolag och inte en myndighet och att det således var konkurrensutsatt. Svea hovrätt vilande-förklarade målet och begärde att EG-domstolen skulle ge besked — jämte annat — huruvida förordningens undantagsbestämmelse var tillämplig på den ifrågavarande trafiken. EG-domstolen formulerade inledningsvis om frågan så att den fick en mer generell inriktning och därmed inte kom i konflikt med det förbud som domstolen genom praxis pålagt sig själv att svara på frågor om gemenskapsrättens tillämplighet i enskilda fall. I sak uttalade EG-domstolen först att eftersom det var fråga om ett undantag från ett allmänt system skulle bestämmelsen tolkas restriktivt. Undantagsmöjligheten fick inte äventyra förordningens syften som består i harmonisering av konkurrensvillkoren och förbättringar av arbetsförhållanden och trafiksäkerhet. När det gällde den för undantagets tillämplighet nödvändiga förutsättningen att myndigheternas verksamhet inte fick konkurrera med den yrkesmässiga trafiken menade kommissionen att det väsentliga var att det inte rådde någon konkurrens under den tid avtalet gällde. Eftersom SL Buss AB fått ensamrätt på trafiken under ett visst antal år, förelåg enligt kommissionen inte någon konkurrens i förhållande till yrkestrafiken under denna tidsperiod. EG-domstolen godtog inte detta resonemang utan framhöll att ett företag som vill få ensamrätt på offentliga trafiktjänster måste tävla med andra företag genom anbudsförfarande. Fram till den tidpunkt då förfarandet är avslutat finns det konkurrens mellan olika transportföretag. Konkurrensen fortsätter då nya anbud skall tas in före kontraktstidens utgång. Det företag som fått ensamrätten konkurrerar likväl med andra utövare av yrkesmässig trafik eftersom företaget måste anpassa sig efter

konkurrensförhållandena för att dess avtal skall förnyas när det löper ut. EG-domstolen kom härigenom till slutsatsen att villkoret i artikel 13 i förordningen om avsaknad av konkurrens inte var uppfyllt.

13. Gérard van der Wal mot kommissionen (dom 1998-03-19, mål T-83/96)

Även detta mål (jfr *Interporc* ovan) gällde tillämpningen av kommissionens beslut 94/90/EKSG, EG, Euratom, om allmänhetens tillgång till kommissionens handlingar. Till grund för förstainstansrättens avgörande kom emellertid framför allt att läggas artikel 6 i Europakonventionen om rätten till en opartisk rättegång. De handlingar som hade begärts utlämnade avsåg upplysningar som kommissionens generaldirektoriat för konkurrens hade sänt till några domstolar i Tyskland och Frankrike som svar på förfrågan från dessa domstolar i enlighet med ett kommissionsmeddelande 1993 om samarbete mellan kommissionen och de nationella domstolarna vid tillämpning av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget. Begäran hade avslagits med hänvisning till den undantagsbestämmelse i beslut 94/90 som avser "skyddet för det allmänna samhällsintresset (rättsliga förfaranden)". I sin närmare motivering hade kommissionen angivit att ett gott förhållande mellan kommissionen och de nationella domstolarna nödvändiggjorde att dessa själva fick bestämma i vad mån upplysningarna skulle offentliggöras, i synnerhet så länge som ett mål ännu inte var avgjort vid den nationella domstolen. Nederländerna, som intervenerade på van der Wals sida, invände att kommissionens uppfattning inte hade stöd i beslut 94/90 och skulle leda till att en grupp av handlingar uteslöts från systemet för offentlighet oavsett handlingarnas innehåll. Förstainstansrätten inledde sina domskäl med att erinra om artikel 6 i Europakonventionen, enligt vilken envar skall vara berättigad till en opartisk rättegång inför en oavhängig och opartisk domstol. Det innebär bland annat att såväl de nationella domstolarna som gemenskapens domstolar måste vara fria att tillämpa sina processuella regler i fråga om domstolens behörighet, förfarandets förlopp i allmänhet samt handlingarnas konfidentialitet i synnerhet. Undantaget i beslut 94/90 om "skyddet för det allmänna samhällsintresset (rättsliga förfaranden)" måste enligt förstainstansrätten ses mot bakgrund av denna domstolarnas fristående ställning. Så länge målen var anhängiga vid de nationella domstolarna var kommissionen därför skyldig att vägra lämna ut de handlingar som överlämnats till domstolarna, eftersom det var dessa som ensamma hade att i enlighet med nationell processrätt fatta beslut om tillgång till handlingarna. Vid denna bedömning hade det "ringa betydelse" i vad mån handlingarna i de aktuella

fallen innehöll hemliga uppgifter. Eftersom kommissionen vidare ansågs ha uppfyllt sin motiveringskyldighet blev utgången att van der Wals talan ogillades. — Sett mot bakgrund av Sveriges agerande under EU:s nu avslutade regeringskonferens i fråga om öppenheten i gemenskapsinstitutionerna är domen intressant särskilt i två avseenden. Domen betyder å ena sidan att det finns kategorier av handlingar upprättade och utgivna av institutionerna som skall undantas från insyn utan närmare beaktande av handlingarnas innehåll, vilket stämmer mindre väl överens med den svenska uppfattningen. Å andra sidan skulle domen kunna ses som ett erkännande av principen att institutionernas sekretessbedömningar inte automatiskt behöver få genomslag i medlemsstaterna och att det kan uppkomma situationer då en och samma handling är hemlig i, som här var fallet, kommissionen men offentlig hos en nationell myndighet.